

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 50.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЛЕНКА ХАЏИЋЕВА.

(1870—1887.)

Данас излази Ленка Хаџићева последњи пут на нашу позорницу, данас врши последњи пут свој узвишени уметнички задатак као глумица нашег народног позоришта.

Седамнаест пуних година делила је она добре и зле дане нашег позоришта, седамнаест дугих година усхићавала је српску публику живим створовима свога рада и мара.

Особље наше народне позоришне дружине мењало се за ово двадесет и шест година у више прилика и по невољи и без невоље; долазиле су и опет одлазиле ваљане припознате снаге глумачке; остајало их је и верних том нашем просветном народном заводу: али нико није, што-но реч од колевке, тако истрајно, савесно, марљиво радио у дружини народног позоришта као Ленка Хаџићева, која је радом својим извојевала себи одлично место у храму српске глумачке уметности.

Ленка Хаџићева одрасла је тако рећи на позорници.

Још као дете умела је за себе задобити публику својим слободним и окретним ступањем на позорницу, а као млађахно девојче од петнаест година примала се већ и тежких задатака, које је изводила увек на задовољство публике, која је Ленку увек радо гледала на позорници.

Мало по мало прилике или управо рећи неприлике позоришне учинише, да се Ленци Хаџићевој почеше поверавати и најзамашније улоге.

Тада се тек видело, да је у ње прикљивачки дар обилат, изврстан.

Има томе три-четири године како Ленка Хаџићева с дана у дан ствара на позорници све дивније и дивније песничке створове, који изобилују топлином и непосредношћу свежих осећаја и неодољивом умиљатомшћу.

Њена Ивана у „Цару Јовану“, од Мите Поповића, па Дивна у „Стевану последњем краљу босанском“, од истога песника, па Софија у „Сну на јави“, од дра Милана Јовановића, па Анђелија у „Максиму Црнојевићу“, од Лазе Костића, па Вукосава у „Милошу Обилићу“, од дра Јована Суботића, па вила у „Сабљи Краљевића Марка“, од Ј. Ђовђевића и А. Хаџића — све су то чисти, племенити, идеални створови њене живе маште и разборита ума, њеног знања и умења.

Ал' и у ремек-делима светских великана налазио је лепи дар Ленке Хаџићеве за доста прилике, да засијне необичном светлошћу.

Ко је год гледао њену Амалију у шилеровим „Разбојницима“, њену Дездемону у шекспировом „Отелу“, па њену Маргиту у гетову „Фаусту“: сваки је очаран био њеним приказом тих песничких створова, свак је уживао у њеном уметничко-напредовању, које би јој помогло, да се вијне у недогледне висине глумачке уметности, где ничу неувећли венци глумачке славе.

Велика је, грдна је штета, што наша Ленка оставља позориште баш онда, када

је извојевала себи у њему славно име, које ће светлити потоњем глумачком нараштају за углед, за подстрек, да не маљакше на трновитом путу глумачког живота.

Штета је велика, губитак је голем, ал' кад већ инако и је, ми желимо нашој

Ленци на новом путу живота лепу срећу а недељена симпатија и љубав српског света пратиће је и на том новом путу живота њена, што га је изабрала по милој и драгој вољи својој.

Сретно да Бог да!

О дилетантским позоришним дружинама.

Све што који дан, све то јаче отпима маха мисао, да се склапају што више дилетантских позоришних дружина. И пре је било неколико дилет. дружина, али су све скоро биле само привремене; данас пак има приличан број дил. дружина и већим делом су сталне.

До сада, кад се склапаху такве дружине, пису имали трајнију замисао, но их је побудило моментано расположење, или саучешће, да се помогне каковом беднику. Данас пак замисао о оснивању дил. друштва обузима већег обима. У 34. бр. „Јавора“ од о. г. има допис, у ком се говори о дилетантским друштвима, али како? Писац тога дописа у „Јавору“ навео је на брзу руку — као што се види из дописа — три разлога, која је у кратко и разложио.

Ово су ти разлози: Дилетантска друштва замењују право позориште, дилетантска друштва доносе многу корист српском народу, и дилетантска друштва су добра за омладину. У 174. и 176. бр. „Заставе“ од о. г. изашла су два чланка, која такође говоре о дил. позоришним дружинама. Писац чланака у првом је изнео корист таквих дружина: *материјалну и моралну*, а у другом чланку говорио је о склапању и састављању дил. дружина.

Како се допис „Јавора“ и чланци „Заставе“ потпуно слажу у погледу дилетантских дружина, то ћу покушати, да се још која прозбори о тако важној ствари, која може много користити.

Прво ћу да узмем на ум нека питања и одговор на њих.

Најважнија питања су ова: Где могу

бити такве дружине? Ко им може бити члан? Шта ваља да чини ново склопљена дружина? И шта би требало учинити, кад се намножи број дилетантских поз. дружина?

На прво питање је одговор врло прост и кратак: Дилетантских дружина може бити у свакој вароши и већем месту, јер ту се свакако може наћи неколико поле способних чланова и муњких и женских, који не морају бити баш млади-млађани. У вароши и већем месту још пре се може доћи до дил. дружина, јер ретка је која варош или веће место, где нема певачке дружине, која може да буде уједно и дилетантска дружина тим пре, што је дил. позориште — као и право — скончано са певањем; даље дилет. дружину могу имати два, три мала села, у којима би се могло на изменце претстављати.

На друго питање одговор је: Сваки може бити члан дилет. дружине, који се осећа поле способним и *вољним*; а разуме се, да дотични, који су ради бити чланови дил. дружине, морају имати бар и скре морала, и да увек морају имати на уму свету намеру, коју мисле или коју треба да постигну.

Треће је питање: Шта ваља да учини нова склопљена дружина? Кад се склопи где-год дилетантска дружина, одмах треба да изабере неколицину, који ће да држе свезу са којом старијом дил. дружином или са централним одбором „срп. народног позоришта“, особито у погледу комађа.

Четврто и најважније питање је: Шта би ваљало чинити, кад се намножи број дилет. поз. дружина?

Кад се намножи број дилетантских позоришних дружина, онда би требале све дружине да ситије у заједницу. Здружене тако дилетантске дружине ваљало би да имају заједнички одбор, који би стајао на крми и давао отпор изненадној бурни, који би се бринуо за све, што је нужно за пзиравање. Даље тај би одбор нашао између себе неколицину, који би пробали писати парчад; а неколицину, који би оцењивали Или, ако то не, а оно би тај одбор из заједничког, неутрошеног и метка издао позив и ставио награду писцима, који би бар у том случају вољни били, да пишу: *да се оснује књижица дилетантског позоришта.*

Кад се све ово буде испунило, онда ће се тек показати прави успех дил. дружина. Онда ће да се види права корист како *материјална*, тако и *морална*.

Ово све није немогуће, али се мора још више настојати око тога, да се оснује што више *сталих* дружина. Јер за час дође, да је овде или онде нужно да се даје дил. представа у корист сиротних, бедних, погорелих — па ту се баш највише

и огледа права, света намера дил. дружина — а не само онда, кад се у години даје једанпут или више дил. представа и то да се *повиси* фонд ове или оне задруге.

Ово, што ћу сад рећи тиче се свију, који хоће да их се тиче. Како је приметно порастао број дил. дружина, то би требали многи писци и превађачи позоришних дела, да се покажу пријатељи и да ураде што за дилетантска позоришта, јер и онако слабо има позоришних дела за дилетанте, и што има, то је већином све престављано — па треба мало новине!

Писац чланка у 176. бр. „Заставе“ (г. Д. К.) говори о тешкоћи при склапању дилетантских дружина, напомиње између осталог: како многе матере не дају своје ћерке у дружину због тога, што долазе сцене у неким комађима, где се мора љубити. Писац чланка, да разувери матере, вели: да се ћерке не морају љубити, него се могу и за руку ухватити. Тим речима је слабо разуверио г. писац матере. Требао је споменути, да се ни на правој позорници не љуби, него се пољупци маркирају!

Ј. К.

Да л' је сам Шекспир писао своје драме?

(Свршетак.)

Ово, што смо доведе рекли, то је теза, коју доказују присталице Баконове. Кад Донели не би имао других доказа, не би заиста било вредно, да се о томе поново говори. Све је то по готову већ из раније било познато. Али он казује, да је пронашао нове доказе, и то је, што је оригинално у његовом послу.

Цео свет зна — вели Донели — да је Бакон био врло велики љубитељ криптографије, т. ј. вештине писања у шифрама и тајним знацима. Он је овој вештини придавао врло велику вредност, по што говори о њој у свом најозбиљнијем и најзнаменитијем делу, које носи назив: „De Augmentis.“

То је сишло као муња кроз радознали дух Донелија. Да ли Бакон није сакрио где год своје име у делима шекспировим? Где би био кључ? То истраживање предузео је амерички критичар и латно се неблагодарног посла, пуно тегоба, које изгледају несавладљиве. Дуго година он је обртао и превртао и дању и ноћу листове онога чувенога „фолијума од године 1623.“ Необична

пагинација његова задивила га је; многе речи, отштампане су курзивом без видљивог разлога; заграде, паводнице, спојнице, којима ово издање ври, све му се то учинило загонетно: све то сакрива некакву тајну. Дуго и дуго година бројао је и срачунавао речи; сабирао и множио их бројем страна, и после безбројних тумарања, после најзамршенијих претпоставака успео је, да из текста извуче целокупне фразе, и што је значајније, то је, да је поцрпео отуда најзанимљивије анегдоте о Шекспиру, о Бакону, о краљици Јелисавети и т. д. — једним словом, нашао је необорив доказ, да је Бакон творац комада шекспирових.

Је ли овај посао озбиљан? Американски критичар да ли је заиста успео, да толико поткопа шекспирово дело, да се оно сруши? Ми идемо на сусрет новој битци са књигама. Учени Енглези подићи ће се као један човек, да бране свог Шекспира, узор свој. То ће бити страхан двобој између дрскога американца и гордога Енглеза.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

31. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 21.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 29. ДЕЦЕМБРА 1887.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НАСЛЕДНИК.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАЛИ ЕМИЛ ОЖЈЕ И ЖИЛ САНДО, С ФРАНЦУСКОГ
ПРЕВЕО М. Ђ. ГЛИШИЋ. (РЕДИТЕЉ: МИЉКОВИЋ.)

О С О Б Е:

Франц Милер	М. Димитријевић.
Шнигл	Миљковић.
Барон Бергхаузен	Милојевић.
Маркгрофица Розенфелдова	Д. Ружићка.
Фредерика Вагнерова, рођака Франца Милера	Л. Жапићева.
Доротеја, кћи маркгрофичина	М. Максимовићева.
Штурм, управитељ у замку	Лазић.
Готлиб, бележник	Васиљевић.
Пегерман, слуга баронов	Врга.
Слуга маркгрофичин	Живковић
Слуга у замку	* * *
Писмоноша	Кестерчанек.

Догађа се у данашње време у Баварској.

У среду 30. децембра: „БИБЛИОТЕКАР“. Шаљива игра у 4 чина, написао
Г. Мозер, превео Ђ. Галац.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

Ћица **Ленка Жапићева** излази данас последњи пут на позорницу и прашта се са
ерском публиком.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fz.)